

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Urška Gorjup

Maribor, 2018

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

KULTURNA DEDIŠČINA ŠENTJURJA ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Mentorica:
red. prof. dr. Dragica Haramija

Kandidatka:
Urška Gorjup

Maribor, 2018

Lektorica: Andreja Tovornik, prof. slovenščine

Prevajalka: Rosana Breznik, prof. angleščine

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila mentorici, red. prof. dr. Dragici Haramija, za strokovno pomoč, usmerjanje ter potrpežljivost pri pisanju diplomskega dela.

Hvala tudi Vrtcu Šentjur, enoti Pešnica, ker so mi omogočili izvedbo vseh dejavnosti, ter vzgojiteljicama Cvetki Jug in Majdi Cvek za vse spodbudne besede in izvedbo praktičnega dela v njuni skupini.

Iskrena zahvala gre tudi moji družini za vso pomoč, podporo in spodbudo tekom študija in pisanja diplomskega dela.

Iskrena hvala tudi fantu Roku za vso ljubezen in podporo.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Diplomsko delo obravnava, kako in na kakšen način predšolskim otrokom predstaviti in jih seznaniti s kulturno dediščino občine Šentjur s pomočjo slikanic, ki so vezane na domači kraj.

V teoretičnem delu so predstavljeni definicija kulturne dediščine, kako otroke z njo seznanjamo v vrtcu in kako slikanice pripomorejo k spoznavanju kulturne dediščine. Predstavljeni so tudi občina Šentjur, rodbina Ipavec ter Anton Martin Slomšek. Cilji diplomske naloge so otroke seznaniti s kulturno dediščino Šentjurja preko slikanic o Ipavcih in Slomšku ter izvesti dejavnosti v vrtcu, jih evalvirati in kritično vrednotiti.

V praktičnem delu so zapisane analize izbranih slikanic in predstavitev dejavnosti, izvedenih v vrtcu. Namen izvajanja dejavnosti je otrokom predstaviti dve slikanici: Hiša glasbe (2010), avtorice Zvezdane Majhen in ilustratorke Mojce Cerjak, ter Učilnica pod orehi (2012), avtorice Maje Furman in ilustratorke Andreje Gregorič, ki sta vezani na nesnovno kulturno dediščino občine Šentjur.

Ključne besede: kulturna dediščina, občina Šentjur, slikanica, predšolski otrok

ABSTRACT AND KEYWORDS

The diploma thesis discusses ways of presenting and introducing cultural heritage of the municipality of Šentjur to preschool children through a picture book that refers to a home town. Definition of cultural heritage, familiarizing kindergarten children with heritage and contribution of picture books to discovering cultural heritage are presented in the theoretical part. The municipality of Šentjur, family Ipavec and Anton Martin Slomšek are presented as well. Goals of this diploma thesis were familiarizing children with cultural heritage of Šentjur through picture books about Ipavec family and Slomšek, performing activities in the kindergarten, assessing them and performing critical evaluation.

Analyses of selected picture books and presentation of activities performed in kindergarten are recorded in the practical part. The purpose of performing activities is to introduce two picture books to children: *Hiša glasbe* (2010), written by Zvezdana Majhen and illustrated by Mojca Cerjak and *Učilnica pod orehi* (2012), written by Maja Furman and illustrated by Andreja Gregorič, which are both refer to immaterial cultural heritage of the municipality of Šentjur.

Keywords: cultural heritage, the municipality of Šentjur, a picture book, a preschool child

KAZALO

1 UVOD.....	1
2 TEORETIČNI DEL.....	2
2.1 KULTURNA DEDIŠČINA	2
2.1.1 KAJ JE NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA	4
2.2 KULTURNA DEDIŠČINA V VRTCU	5
2.2.1 KULTURNA DEDIŠČINA V SLIKANICAH	7
2.2.1.1 POMEN BRANJA V VRTCU	8
2.3 ŠENTJUR.....	9
2.3.1 RODBINA IPAVEC.....	11
2.3.1.1 IPAČEVA HIŠA.....	12
2.3.1.2 ŽIVLJENJE RODBINE IPAVEC	12
2.3.2 ANTON MARTIN SLOMŠEK.....	13
2.4 ZBIRKA ZNAMENITI SLOVENCİ	16
2.4.1 HIŠA GLASBE	16
2.4.2 UČILNICA POD OREHI	17
3 NAMEN.....	18
4 RAZISKOVALNE HIPOTEZE.....	19
5 METODOLOGIJA.....	19
5.1 Raziskovalne metode	19
5.2 Raziskovalni vzorec.....	19
5.3 Postopki zbiranja podatkov.....	20
6 PRAKTIČNI DEL.....	20
6.1 Zvezdana Majhen in Mojca Cerjak: Hiša glasbe (2010)	20
6.2 Maja Furman in Andreja Gregorič: Učilnica pod orehi (2012)	23

6.3 Načrtovane dejavnosti v povezavi s kulturno dediščino in slikanicama	26
7 SKLEP	41
LITERATURA IN VIRI.....	43
VIRI.....	43
LITERATURA.....	43
VIRI SLIK	45

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid Slovenije, z označbo občine Šentjur (Wikipedia, b.d.).	10
Slika 2: Brata Ipavec (Welcomemap, b.d.).....	12
Slika 3: A. M. Slomšek (Svetniki, b.d.).	14
Slika 4: Notni zapis Predica (Locutio, b.d.).	15
Slika 5: Slikanica Hiše glasbe (2010), str. 18–19.	17
Slika 6: Slikanica Učilnica pod orehi (2012), str. 25–26.	17
Slika 7: Naslovnica slikanice: Hiša glasbe (2010) (zasebni arhiv).	20
Slika 8: Naslovnica slikanice: Učilnica pod orehi (2012), (Knjigarna Slomšek, b. d.).	23
Slika 9: Prebiranje slikanice Hiša glasbe (2010) (zasebni arhiv).	27
Slika 10: Ogled slikanice (zasebni arhiv).	28
Slika 11: Deklica pri sestavljanju sestavljanke (zasebni arhiv).	28
Slika 12: Deček pri igranju na klaviaturo (zasebni arhiv).	30
Slika 13: Deček pri prepisovanju not (zasebni arhiv).	30
Slika 14: Otroci pred doprskimi kipi (zasebni arhiv).	31
Slika 15: Deklica pri risanju A. M. Slomška (zasebni arhiv).	33
Slika 16: Ogled slikanice Učilnica pod orehi (2012) (zasebni arhiv)	34
Slika 17: Otroci med spoznavanjem pesmi Predica (zasebni arhiv).	37
Slika 18: Stena s fotografijami (zasebni arhiv).	38
Slika 19: Didaktična igra Spoznajmo Ipavce (zasebni arhiv).	39
Slika 20: Didaktična igra Spomin (zasebni arhiv).	39
Slika 21: Didaktična igra Učilnica pod orehi (zasebni arhiv).	40

KAZALO TABEL

Tabela 1: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Hiša glasbe</i>	211
Tabela 2: Besedilo in ilustracije v slikanici: <i>Učilnica pod orehi</i>	244

1 UVOD

Vsak od nas se je že srečal s kulturno dediščino, saj nas ta spremlja povsod. Obdaja nas v vaseh, mestih, galerijah, muzejih. Najdemo jo v praznovanjih, šegah, pesmih, zgodbah...

V diplomskem delu bomo pojasnili definicijo kulturne dediščine in se v nadaljevanju osredotočili na nesnovno kulturno dediščino. Nesnovna dediščina slovenskega kulturnega okolja je obsežna in zelo bogata. V tradicionalnih in sodobnih oblikah življenja so se ohranili vrsta spominov, znanja in veščine na nekdanje dejavnosti, šege in navade ter tehnologije (Hazler, 2012).

Osrednji del diplomskega dela bo obravnava kulturne dediščine v vrtcu. Izbrali bomo primerne vsebine starostni stopnji otrok. Preko slikanic *Hiša glasbe* (2010) in *Učilnica pod orehi* (2012) ter igre bomo otroke seznanili z rodbino Ipavec ter Antonom Martinom Slomškom.

V nadaljevanju teoretičnega dela bomo pojasnili, kakšen pomen ima kulturna dediščina v vrtcu. Vključevanje kulturne dediščine v vrtec je zelo pomembno. Pri spoznavanju le-te je primerno kombiniranje različnih tehnik in izraznih, ustvarjalnih načinov. V vrtce lahko prenesemo vse sestavine kulturne dediščine, ampak vsaka od njih zahteva primerno poznavanje s strani vzgojitelja, sledijo ustrezni premisleki o aplikativnih možnostih in nato določitev učnih oblik in okolij (Bogataj, 2005).

Predstavili bomo tudi, kakšen prostor zajema kulturna dediščina v slikanicah. Ni veliko slikanic, ki sodijo tematološko med dela o kulturni dediščini; veliko več je besedil, ki niso izdana v slikaniški obliki (Haramija in Batič, 2011).

Prav tako bomo v teoretičnem delu predstavili občino Šentjur ter rodbino Ipavec in Antona Martina Slomška, ki v Šentjurju zajemata velik del kulturne dediščine.

V praktičnem delu se bomo osredotočili na podrobno analizo slikanic *Hiša glasbe* (2010), avtorice Zvezdane Majhen, ilustratorke Mojce Cerjak, ter *Učilnica pod orehi* (2012), avtorice Maje Furman, ilustratorke Andreje Gregorič. Po analizah obeh slikanic bomo predstavili dejavnosti, ki so vezane na nesnovno dediščino občine Šentjur v povezavi s slikanicama.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 KULTURNA DEDIŠČINA

Kulturna dediščina so »viri in dokazi človeške zgodovine in kulture, ne glede na njihov izvor, razvoj in ohranjenost (snovna, materialna dediščina), ter s tem povezane kulturne dobrine (nesnovna, nematerialna dediščina)« (Zavod za kulturno dediščino, 2018).

Osnovni, kulturni namen kulturne dediščine je njeno neposredno vključevanje v okolje ter aktivno življenje v njem, prav na področju izkušenj preteklih obdobij, posredovanju znanj, vzgoje in krepitev narodne samobitnosti (prav tam).

Bogataj (1992, str. 11) navaja: »Kulturna dediščina je vsa tista človeška ustvarjalnost, ki je nastala mimo lastnega delovanja narave ali iz nje. Pri kulturni dediščini imamo opraviti z najrazličnejšimi oblikami razmerij med človekom ter njegovim kulturnim okoljem ter vsemi njegovimi stvaritvami v njem.«

V nadaljevanju Bogataj (1992, str. 5–8) deli kulturno dediščino na naslednje dejavnosti:

- a) dediščina naravnega okolja in kulturne krajine,
- b) dediščina naselbinske kulture,
- c) dediščina vsakdanjega gospodarskega prizadevanja,
- č) dediščina kulture stavbarstva,
- d) dediščina stanovanjske (bivalne) kulture,
- e) dediščina kulinarčne (prehrambne) kulture,
- f) dediščina gostoljubnosti,

- g) dediščina oblačilnega videza,
- h) dediščina domačih mojstrov in obrtnikov,
- i) dediščina transportne in prometne kulture,
- j) dediščina trgovanja,
- k) dediščina šeg in navad,
- l) dediščina verovanja,
- m) dediščina društev,
- n) dediščina glasbe in ustnega slovstva,
- o) dediščina plesne kulture,
- p) dediščina likovnega obzorja,
- r) dediščina znanja.

Baš (1980, str. 266) navaja:

Kulturna dediščina so kulturne sestavine, ki izvirajo iz širokega etnološkega pojmovanja kulture. Etnologija Slovencev je v 70-letih 20. stoletja prva začela poudarjati pojmovanje kulturne dediščine, zlasti njeno neustrezno birokratsko ločevanje na premično in nepremično, ki je bila pogosto podlaga za neprimerne strokovne delitve.

Zavod za kulturno dediščino (www.zvkds.si) deli kulturno dediščino na materialno kulturno ali snovno dediščino ter na nematerialno ali nesnovno kulturno dediščino.

Snovna kulturna dediščina se deli na naslednja podpodročja (www.zvkds.si):

- a) Stavbna dediščina, ki vključuje stavbe s pripadajočimi napeljavami, opremo, zemljišči ter drugimi njihovimi deli in s prostorsko ureditvijo, tudi če so oblikovane iz naravnih prvin.
- b) Arheološka dediščina so ostanki, predmeti in vsakršni človeški sledovi iz preteklih obdobij na površju, v vodi in zemlji, katerih ohranjanje in preučevanje prispevata k odkrivanju preteklega razvoja človeštva.
- c) Dediščinska kulturna krajina so posebna območja zemeljskega površja, kot jih zaznavajo ljudje in katerih značilnosti ter prostorske ureditve so temelj delovanja in medsebojnega vplivanja človeških in naravnih dejavnikov.

- d) Narodno bogastvo ima zaradi svojega umetnostnega, zgodovinskega, znanstvenega ali splošno človeškega pomena tako kulturno vrednost, da se zagotavlja njegovo ohranjanje.
- e) Premična dediščina in zbirke so predmeti naravnega in človeškega izvora. Je tudi arhivsko in knjižnično gradivo.

V nadaljevanju se bomo natančneje osredotočili na nesnovno kulturno dediščino, ki ji pravimo tudi premična kulturna dediščina. Temelj diplomskega dela je obravnava le-te v vrtcu. Ravno zato smo izbrali primerne vsebine starostni stopnji otrok. Preko slikanice in igre bomo otroke seznanili z rodbino Ipavec ter A. M. Slomškom.

2.1.1 KAJ JE NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA

»Leta 2003 je UNESCO sprejel Konvencijo o varstvu nesnovne kulturne dediščine, ki je pomemben korak k razumevanju in sprejemanju vseh pojavnih oblik in značilnosti dediščine« (Hazler, 2005, str. 5).

Po Unescovi Konvenciji nesnovna kulturna dediščina:

pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine. Skupnosti in skupine nesnovno kulturno dediščino, preneseno iz roda v rod, nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavlja občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijami, s čimer spodbuja spoštovanje do kulturne raznolikosti in človeške ustvarjalnosti (Židov, 2012, str. 5).

Nesnovno kulturno dediščino lahko poimenujemo tudi živa kulturna dediščina. Termin živa kulturna dediščina je torej vsebinsko sopomenka termina nesnovna kulturna dediščina (prav tam).

Živa dediščina predstavlja nesnovne dobrine, kot so prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezane premične ter kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine ter včasih posamezniki prenašajo iz roda v rod in jih nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino. Živa mojstrovina je živa dediščina, ki je razglašena za spomenik (ZVKD-1, člen 3; povz. po Kovač Naglič, 2012, str. 15).

Koželj (2005, str. 9) ugotavlja:

Konvencija o varstvu nesnovne kulturne dediščine – ki se prenaša iz roda v rod – trajno poustvarja družbene skupnosti in skupine kot odgovor na pripadajoče okolje, njihov odnos med naravo in preteklostjo. Zagotavlja občutek identitete in kontinuitete, razvija pa tudi spoštovanje kulturne raznovrstnosti in človeške ustvarjalnosti.

Unescova Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine (Koželj, 2005, str. 10) deli nesnovno kulturno dediščino na:

- a) ustna izročila in izraze, vključno z jezikom kot nosilcem nesnovne kulturne dediščine;
- b) uprizoritvene umetnosti;
- c) družbene prakse, rituale in praznovanja;
- d) znanje in prakse o naravi in svetu;
- e) tradicionalne obrtne veščine.

Nesnovna dediščina slovenskega kulturnega okolja je obsežna in zelo bogata. V tradicionalnih in sodobnih oblikah življenja se je ohranilo vrsta spominov, znanja in veščine na nekdanje dejavnosti, šege in navade ter tehnologije (Hazler, 2012, str. 4).

Ohranjanje nesnovne kulturne dediščine je vrednota, ki nas spodbuja k odgovornemu ravnanju z dediščino. Pri bogatenju žive dediščine imajo pomembno vlogo nosilci dediščine, kot so skupnosti, skupine ali posamezniki, ki skrbijo, da znanje in veščine, potrebne za njeno delovanje in ohranitev, posredujejo naslednjim generacijam.

Naloga strokovnjakov je spremljati in dokumentirati nesnovno kulturno dediščino, ki s svojo živostjo povečuje že tako bogato kulturno raznolikost (Pukl, 2000, str. 7).

2.2 KULTURNA DEDIŠČINA V VRTCU

V nadaljevanju bomo predstavili, kakšen pomen ima kulturna dediščina v vrtcu, saj bomo praktični del diplomskega dela izvedli ravno v vrtcu.

Bogataj (2007) meni, da je pri vključevanju sestavin kulturne dediščine v vrtec zelo pomembno, kaj otrok na tej stopnji zmore, kaj lahko spozna ter kaj vse lahko razume. Pri spoznavanju tega je primerno kombiniranje različnih tehnik ter ustvarjalnih načinov. Otrokom v vrtcu lahko predstavimo vse sestavine kulturne dediščine, vendar

pa vsaka sestavina zahteva primerno poznavanje vzgojitelja, ustrezne aplikativne možnosti in primerno določitev učnih oblik in okolij.

Vrtec ima veliko priložnost in obenem odgovornost, da s primerno umestitvijo kulturne dediščine v kurikulum vrtca otrokom v najzgodnejšem otroštvu omogoči spoznavanje izvirnih okoliščin in sporočil kulturne dediščine. S tem omogoča otrokom možnost za raziskovanje, doživljanje, umetniško poustvarjanje v pesmi, likovnem izrazu, rimi, besedi in drugih ustvarjalnostih (Meršnik, 2007).

S skrbnim negovanjem kulturne dediščine v kurikulumu vrtca lahko dosežemo vsebinsko uravnoteženost programov in z njimi oblikujemo spodbudno in kvalitetno notranjo kulturo življenja v vrtcu. Z ustreznim sodelovanjem s starši lahko utrjujemo vrednote ljudskega izročila in s tem bogatimo otrokov čustveni svet ter njegove vrednote, med katerimi je najpomembnejše zavedanje in spoštovanje lastne identitete (Meršnik, 2007).

Bogataj (2007, str. 29) navaja, da je zelo pomembno zavedanje vzgojiteljev, da imajo otroci svojo dediščino. »Govorimo o dediščini otroške kulture, njihovih vsakdanjikov, praznikov, iger, zabav, oblik vzgoje, načinov oblačenja, prehranjevanja ali njihove vloge v skupnosti«.

»Z vključevanjem sestavin kulturnih dediščin v vrtce sooblikujemo tudi njihovo ohranjanje. Otroka moramo navajati k odkrivanju vrednot, ki njemu in njegovim najbližjim ležijo pogosto pred domačim pragom. Vrtec naj torej pomaga otroku odkrivati te vrednote; če bo le-te odkril otrok, potem bo cela družina pozorna na nje in jih bo znala vrednotiti« (Bogataj, 2007, str. 28).

Zgodbe, ki jih ponuja naša dediščina, so zapisane v kamnu, lesu, na pergamentu in v pokrajini. Z njimi spoznavamo in podoživljamo izkušnje, lepoto in tegobe nekdanjih prebivalcev naših krajev. Zgodbe kulturne dediščine lahko ob pomoči spretnih pripovedovalcev odpirajo vrata človeških src. To še veliko bolj velja za otroška srca.

Igre, igrače in igrala, ki oživijo stare zgodbe, so same po sebi pomemben vidik žive dediščine. Ravno osnovna značilnost dediščine, še posebej žive

dediščine, pa je, da v sebi nosi ogromno ustvarjalnosti (Pirkovič, 2013, str. 3).

2.2.1 KULTURNA DEDIŠČINA V SLIKANICAH

Nekaj besed bomo namenili tudi slikanici ter kako se v njej pojavlja kulturna dediščina. Predstavili bomo tudi definicijo legende, saj je za mesto Šentjur poznana tudi legenda o Juriju, ki je zapisana v srednjeveški knjigi »*Legenda aurea*«.

Slikanice so posebna oblika knjige, ki združujejo besedilo in ilustracijo v enovito celoto; slikanica ima torej tri pomembne sestavine: besedilo, ilustracije in vsebinsko oblikovan odnos med besedilom in ilustracijo. Ta odnos imenujemo interakcija, kajti besedilo vpliva na razbijanje pomena ilustracij in obratno; ilustracija spreminja ali dopolnjuje pomen besedila (Haramija in Batič, 2013, str. 23).

Haramija in Batič (2013, str. 75) navajata, da lahko slikanice za otroke glede na obliko delimo na dve skupini:

a) *igroknjige*, ki so narejene iz debelejšega kartona ali iz pralnih materialov. V to skupino sodijo slikanice ter tihe knjige z eno besedo oziroma pripovedovanjem. Te slikanice so primerne za otroke do prvega leta. Sem pa sodijo tudi slikanice s kratkim besedilom, ki so namenjene otrokom približno do drugega leta starosti, ko so otroci v fazi bralnega in govornega razvoja.

b) *slikanice, namenjene otrokom od 2. do približno 8. leta*: v začetku te starosti so slikanice namenjene skupnemu branju; pomembna je tematološka plast ter zvrstno-vrstna plast.

Slikanica je sintetični medij, kar pomeni, da »edinstveni značaj slikanice kot umetnostne zvrsti izvira iz dejstva, da je pravzaprav kombinacija dveh ravni komunikacije, verbalne in vizualne« (Nikolajeva, 2003, str. 5).

»Skozi slikaniško besedilo in ilustracijo lahko otrokom ob ustrezni izbiri slikanice predstavimo kulturno dediščino Slovencev. Gre za spoznavanje korenin slovenstva, pri čemer se omejujemo na leposlovne slikanice, ki imajo zelo veliko informativno vrednost« (Haramija, Batič, 2011, str. 179).

Haramija in Batič (2011, str. 187) navajata, »da ni veliko slikanic, ki sodijo tematsko med dela o kulturni dediščini; veliko več je besedil, ki niso izdana v slikaniški obliki«. Med najbolj znanimi sta slikanici Gal v galeriji Svetlane Makarovič in ilustratorja Kostje Gatnika, ki popelje bralca po Narodni galeriji, in Fant z rdečo kapico avtorice in ilustratorke Andreje Peklar, ki govori o situli iz Vač.

Ravno v legendah se pojavlja veliko nesnovne kulturne dediščine. Legenda ali krščanska pripovedka je izmišljena zgodba iz krščanskega življenja, ki govori o kaznovanju in spreobrnitvi, vanje so pogosto vpletene tudi pravljичne prvine (Stanonik, 2003).

2.2.1.1 POMEN BRANJA V VRTCU

Že v najzgodnejšem otroštvu naj bi otroka spremljala knjiga, v branje pa naj bi se vključevali tudi stari starši. Zdi se, da je primeren »kraj dogajanja« vseh omenjenih pobud prav vrtec, in sicer glede na čas, ki ga otroci preživijo v njem, opremljenost ter usposobljenost vzgojiteljice za delo s knjigo in mladim bralcem (Saksida, 2001, str. 93).

Slikanice so tiste knjige, s katerimi se predšolski otrok sreča, zato je zelo pomembno, da so slikanice kakovostne. Ravno slikanica je tista oblika knjige, ki je med otroki najbolj priljubljena. Pri slikanici govorimo o dvojnem naslovniku, kar pomeni, da je otrok poslušalec in odrasel posrednik (Haramija in Batič, 2013).

Vzgojitelji imamo pri vzgajanju mladih bralcev pomembno vlogo, zato je pomembno, da s pravimi dejavnostmi in primerno izbranimi besedili zbudimo pri otroku prijetne občutke in željo po branju oziroma poslušanju (Haramija, 2008).

Prav tako moramo vzgojitelji za vzgojno-izobraževalni proces izbirati kakovostna dela. Pomembno je, da poznamo naslednje kriterije: zanimivost teme, kvaliteta besedila in ilustracij ter dolžina besedila (Haramija, 2011).

Haramija (2011) v delu Spodbujanje jezikovnih zmožnosti pri predšolskem otroku s književno vzgojo navaja več kriterijev za izbiro knjige. Ravno slikanica je tista vrsta knjige, kjer sta besedilo in ilustracija enakovredna in se je potrebno izogniti kiču.

Kriteriji, ki jih opredeljuje Haramija (2011, str. 33–34), so sledeči:

- a) kriterij kakovosti (jezikovna kakovost, kakovostna ilustracija ter spoznavna, etična in estetska komponenta);
- b) kriterij skladnosti s kurikulumom in razvijanja različnih metod ob spoznavanju književnih del;
- c) kriterij razmerja med branjem domače in prevedene literature;
- d) kriterij razmerja med branjem kanonske in sodobne literature;
- e) kriterij primerne vsebine glede na starost otroka;
- f) kriterij primerne oblike knjige;
- g) kriterij primerne dolžine besedila.

Seveda pa je potrebno pri vseh kriterij upoštevati tudi interes otrok, letni čas ...

V vrtcu otrokom beremo v vzgojno-izobraževalnem procesu ter si pri tem zastavimo najrazličnejše cilje, ki jih nato z dejavnostmi želimo uresničiti ter doseči. Otrokom pa beremo tudi na drugačne načine, na primer zjutraj, ko prihajajo v vrtec, pred spanjem, na željo otrok ter med prosto igro.

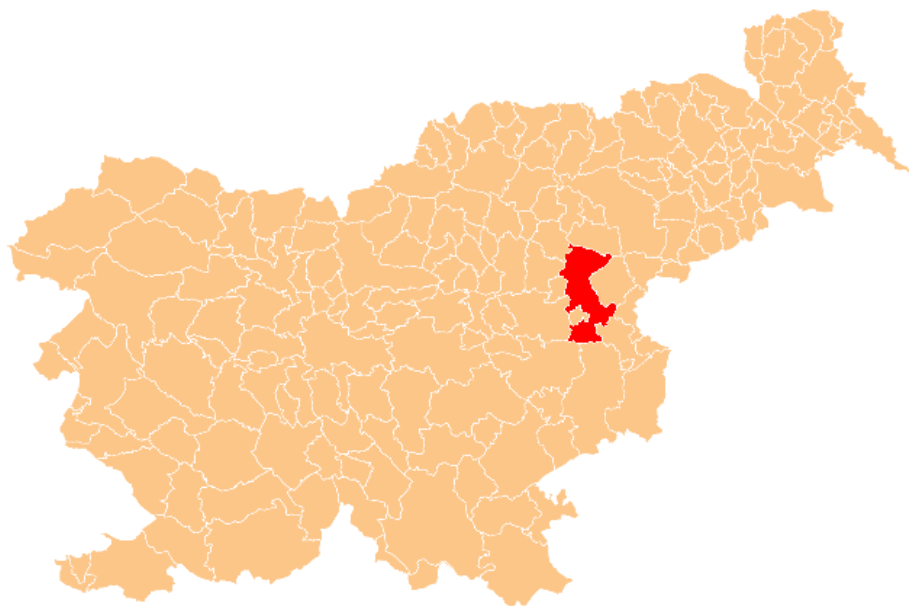
2.3 ŠENTJUR

Šentjur je staro naselje, kjer so našli sledove naselitve iz prazgodovinskega in antičnega časa. »Kraj se z imenom Šentjur prvič omenja v listinah iz 14. stoletja in je bil v lasti grofov Celjskih. V kraju je cvetela trgovina zaradi pomembne lege na križišču cest, ki vodijo proti Celju, Laškem in Ptujju«. Danes je Šentjur središče občine Šentjur, ki je bila ustanovljena leta 1952« (Kunaver, 1999).

Mesto Šentjur bomo predstavili ravno zato, ker je vrtec, v katerem bomo opravljali dejavnosti, prav v občini Šentjur.

Občina Šentjur leži 11 km vzhodno od Celja, ob železniški progi Maribor–Celje, zato zahodni in severni del spadata pod Celjsko kotlino, jugovzhodni del pa pod kozjanski

svet. Šentjur ima bogate korenine razvoja, tako na gospodarskem in kulturnem področju (Turistični vodnik po krajih občine Šentjur, 1997).

Slika 1: Zemljevid Slovenije, z označbo občine Šentjur (Wikipedia, b.d.).

Občina Šentjur ima pestro ter dolgo zgodovino, ki sega vse do mlajše kamene dobe. Prvi zametki kraja so se začeli razvijati v središču na Zgornjem trgu, okoli cerkve sv. Jurija, po kateri je kraj pozneje dobil ime sv. Jurij. V tistem času se je mesto začelo kulturno razvijati, saj so tukaj domovali zdravniki – skladatelji Ipavci. Od takrat pa vse do današnjih dni se je kraj bogatil in razvijal. Danes je tukaj veliko kulturnih ustanov, društev, prireditev in spomenikov (Turistični vodnik po krajih občine Šentjur, 1997).

Številne muzejske zbirke odkrivajo skrivnosti posameznih zgodovinskih obdobj, neokrnjena narava pa ponuja možnosti za pohode, ribolov, lov, kolesarjenje ... Svoj pečat so razvoju in prepoznavanju občine Šentjur dali številni pomembni ljudje, ki so se tukaj rodili, živeli in ustvarjali (»V tej lepi deželi«, b.l.) .

Kraj se imenuje po sv. Juriju, ki je zavetnik glavne cerkve v Šentjurju. Upodobljen je na zastavi, v grbu občine Šentjur, kjer nadaljujejo izročilo farnega patrona. V grbu sv.

Jurij sedi na konju in se bojuje z zmajem. Najbolj znana legenda o sv. Juriju je v srednjeveški knjigi »*Legenda aurea*«.

Po tej zgodbi naj bi bil Jurij najprej vojak, pozneje pa tribun v rimski vojski pod cesarjem Dioklecijanom. V tistem času je deželo obvladoval zmaj, kateremu so morali vsak dan žrtvovati dve ovci, da so ga pomirili. Ko je zmanjkalo ovac, je zmaj zahteval človeške žrtve in žreb je izbral kraljevo hčer. Po hudem boju je Jurij s sulico zmaja premagal (Kunaver, 1999, str. 176).

Ravno Jurij, njegove simbol in pomen za Šentjur je praznik Jurjevanje (sedaj Šentjurjevo) postala tradicionalna prireditev v kraju. Ob tem občani ohranjajo izročilo svetega Jurija, ki je tudi prinašalec pomladi. V sklopu prireditve so organizirane razstave, pohodi, delavnice. Poteka tudi Jurjeva revija pevskih zborov in različne prireditve (Turistični vodnik po krajih občine Šentjur, 1997).

Dušica Kunaver (1999, str. 176) Jurjevanje opisuje takole:

Jurjevanje je eden najlepših in najstarejših praznikov v naši deželi. Izvira še iz časov, ko je v deželo prinašal pomlad poganski Vesnik. V krščanski dobi ga je zamenjal svetnik Jurij, ki ga ljudstvo ob njegovem pomladnem prazniku imenuje Zeleni Jurij. Fantje jurjaši enemu od vrstnikov obložijo obleko z bršljanom in smrekovimi vejicami. V eni roki nosi mlado okrašeno smrečico. Sprevod jurjaševspremlja petje in piskanje na piščali. Davna demonska zimska bitja so se menda bala glasnosti. Pregnati zimske zlobneže in priklicati pomlad – to je naloga jurjašev. Po stari veri jurjaši vsaki domačiji, ki jo obišejejo, prinašajo srečo in dobro letino.

V nadaljevanju bomo predstavili družino Ipavec, ki ima izredno velik kulturni pomen za občino Šentjur, ter Antona Martina Slomška, ki je eden izmed pomembnejših osebnosti v občini.

Ipavce ter A. M. Slomška smo izbrali za temelj diplomskega dela ravno zato, ker želimo otroke seznaniti, kdo vse je živel in deloval v njihovem domačem kraju ter kakšen pomen imajo za občino Šentjur.

2.3.1 RODBINA IPAVEC

Najpomembnejši kulturni ustvarjalci v Šentjurju so nedvomno skladatelji – zdravniki Ipavci. Slovita rodbina Ipavec je dala kar štiri skladatelje: dr. Alojza, dr. Benjamina, dr. Gustava in dr. Josipa. V evropskem kulturnem prostoru so se uveljavili kot

skladatelji zborovskih pesmi, samospevov, pantomime (Možiček), operete (Princeska vrtoglavka). Spisali pa so tudi prvo slovensko zgodovinsko opero (Teharski plemiči) (Turistični vodnik po krajih občine Šentjur, 1997).

2.3.1.1 IPAVČEVA HIŠA

Hiša stoji v strnjnem delu starega trškega jedra v Zgornjem trgu v Šentjurju. V njej sta se rodila zdravnik in glasbenik Benjamin in Gustav Ipavec. Pri glavnem vhodu je v njun spomin vzdana spominska plošča. Hiša je urejena kot tipična trška stavba s pritličjem in nadstropjem. Jože Plečnik je hišo dvignil, v vrtu pa je naredil vodnjak v obliki kapelice. Hišo krasi trta modra kavčina, prinesena z mariborskega Lenta (Oset in Testaniere, 2008).

2.3.1.2 ŽIVLJENJE RODBINE IPAVEC

Družina Ipavec izhaja iz Bele krajine, njihov priimek pa pove, da izvirajo z Vipavskega (Vipavec). V Celje se je najprej preselil Matija Ipavec, kasneje pa se je tja preselil še brat Franc, ki je v Šentjurju opravljal zdravniško prakso. Franc se je kasneje poročil s Katarino Schweighoffer. V Šentjurju je kupil hišo, ki pa je danes njihov muzej. Francu in Katarini se je rodilo devet otrok, med njimi Alojz, Benjamin in Gustav. Slednja sta skupaj hodila v šolo, študirala medicino in se glasbeno izobraževala (Oset in Testaniere, 2008).

Slika 2: Brata Ipavec (Welcomemap, b.d.).

Benjamin Ipavec velja za očeta in botra slovenske glasbe, saj so njegova dela temeljni kamni slovenske glasbene kulture. Čeprav je stalno živel v Gradcu, je bil tesno povezan s slovensko glasbo. Slovensko glasbo je dvignil na višjo umetniško raven (Oset in Testaniere, 2008).

Čeprav ni imel uradne glasbene izobrazbe, je bilo njegovo skladateljsko in dirigentsko znanje vredno spoštovanja. Uglasbil je poezijo marsikaterega slovenskega pesnika, najbolj znani pa so njegova opera Teharski plemiči, prva slovenska opereta Tičnik ter številni samospevi.

Gustav Ipavec je v Šentjurju nadaljeval očetovo prakso. Njegova velika zasluga je, da je Šentjur postal trdnjava slovenske narodne zavesti, kar je bil velik dosežek. Več desetletij je bil tudi šentjurski župan. Ravno Gustav je bil zaslužen za gradnjo osnovne šole in kmetijske šole s posestvom in vsemi pripadajočimi gospodarskimi objekti.

Gustav je avtor številnih skladb, ki so bile po ljudskem okusu in ljudem privlačne; njegove skladbe imajo še danes svojevrstno privlačnost. Nekatere so celo ponarodele (Slovenec sem, Planinska roža, Kje so moje rožice, Predica ...) (Oset in Testaniere, 2008).

Gustavov najbolj nadarjeni sin *Josip* se je kmalu preizkusil v igranju na klavir in violino. Kot študent je skomponiral prvi slovenski balet Možiček ter glasbo za samospeve – znan je njegov četverospjev Imel sem ljubi dve.

Zgodba dinastije Ipavec se z Josipom konča, čeprav še zdaleč ni zaključena. Šentjur, ponosen na svoje velike može, hrani njihovo dediščino v hiši, ki nosi toliko spominov in šepeta toliko zgodb (»Rodbina Ipavec«, b. d.).

2.3.2 ANTON MARTIN SLOMŠEK

Eden izmed pomembnih osebnosti v občini Šentjur je tudi Anton Martin Slomšek. Rodil se je 26. novembra 1800 na Slomu pri Ponikvi. Bil je teolog, škof, pesnik, pisatelj, pedagog, ustanovitelj Mohorjeve družbe in buditelj narodne zavesti.

Obiskoval je tamkajšnjo osnovno šolo. Srednjo šolo je obiskoval na I. gimnaziji v Celju, pozneje pa študij nadaljeval v Ljubljani, Senju in Celovcu. Leta 1829 so ga imenovali za duhovnega voditelja v celovškem semenišču, kjer je devet let učil slovenščino. Leta 1846 je bil v Salzburgu posvečen za škofa. Umrl je 24. septembra 1862 v Mariboru (Dolinar in Turnšek, 1997, str. 149).

Slika 3: A. M. Slomšek (Svetniki, b.d.).

Slomšek je pisal razumljivo, po domače, bogato in tekoče. Pisal je vzgojne in versko-duhovne knjige. Večinoma je pisal za mladino. Nastale so njegove mladinske knjige: *Prijetne pripovedi za otroke*, *Kratkočasne pravljice otrokom v poučevanje*, *Dvoje fantov*, *Dober dan za mlade ljudi*, *Sedem pripovedi za otroke*, *Martin, mladi puščavnik*, *pripoved za otroke*. Poleg zgodb je napisal tudi učbenik za nedeljske šole Blaže in Nežica v nedeljski šoli in priročnik za učitelje Abecednik za slovenske šole (Furman, 2012).

»K pisanju in ustvarjanju v slovenščini je spodbujal veliko ljudi in želel skozi slovenske založbe širiti dobre in poceni knjige med slovenski narod. Leta 1846 je ustanovil zbornik *Drobtinice*, ki je bil namenjen učiteljem, staršem in vzgojiteljem. Zbornik je vseboval žalostne in vesele zgodbe, nasvete, prilike in nauke v modrostnih rekih« (Poljanec in Hrastelj, 1962, str. 24–26).

Slomšek je zelo rad tudi pesnil. Že po naravi je bil nadarjen pesnik. Njegove pesmi so največkrat vzgojne, resnobne in bogate (Poljanec in Hrastelj, 1962, str. 26).

Pesmi je zbiral sam, jih prirejal in jim vdihoval domače napeve. Čeprav mu kot pesniku ni uspelo doseči visoke umetniške ravni, so bile njegove pesmi ljudem zelo blizu, da so mnoge postale ponarodele. Pisal je napitnice (Vinska trta, Veseli hribček), zdravice, veliko pesmi je napisal otrokom (Dobro jutro, Jagode in otroci, Šolarček mlad, Dva potepena šolarja ...); ena najlepših otroških pesmi kaže mladim pot k zdravi treznosti (Najboljše vince za otroke). Pisal je tudi ljudske (Ptičica, Zadovoljni kmetič) in refleksivne pesmi (Večerno sonce, Predica, Veselja dom) (Dolinar in Turnšek, 1997).

Za pesem Predica, poznamo jo tudi pod imenom Le predi, dekle, predi, pa je melodijo napisal ravno Gustav Ipavec.

Predica
Mladinski zbor (Anton Slomšek) Gustav Ipavec
Veselo *mf* *prestavil: Jože Leskovar*

1. Le pre - di, de - kle, pre - di, prav le - po nit na - re - di, dŕ
2. Po - šte - na je pre - di - ca in sta - ra je re - sni - ca, da
3. Le pre - di prav ve - se - la, boš le - pe - pe - smi pe - la, ko -

se ne bo kro - ti - či - la in - tud' ne tkal - cu tr - ga - la in
ti - sto - de - kle kaj ve - lja, ki o - ble - ko vso do - ma - čo i - ma ki o -
lov - rat poj - de rad o - krog, bo te - kla le - pse nit od rok, bo

tud' ne tkal - cu tr - ga - la, dr, dr, dr, dr, dr, dr.
ble - ko vso do - ma - čo i - ma dr, dr, dr, dr, dr, dr.
te - kla le - pse nit od rok, dr, dr, dr, dr, dr, dr.

dr, dr, dr, dr, dr, dr, dr.

Slika 4: Notni zapis Predica (Locutio, b.d.).

Slomšek ima za slovensko kulturo velik pomen, saj je bil začetnik v marsičem, predvsem pa je dosegel široko populacijo prebivalstva, tako podeželsko kot mestno, otroke, odrasle in vzgojitelje. Slomškovo ljubezen do slovenščine in domovine

najbolj poudarjajo njegove besede: »Stvar, ki naj nam draga in ljuba bo, kakor naše svetlo oko, je naša slovenska domovina, naša beseda materna!« (Poljanec in Hrastelj, 1962, str. 35).

»Slovenci imamo svoj jezik in kulturo tudi zaradi modrosti, požrtvovalnosti in srčnosti ter ljubezni nekoč drobnega in radovednega pastirčka Tončka s Ponikve pri Šentjurju, ki je postal škof Anton Martin Slomšek« (Furman, 2012, str. 27).

2.4 ZBIRKA ZNAMENITI SLOVENC

»Zbirka Znameniti Slovenci izhaja v slikaniški obliki in predstavlja pomembne Slovence hkrati na dva načina: na lihih straneh je poljudnostrokovna biografija, na sodih straneh pa literarna zgodba, ki se tematsko navezuje na življenjepisa, a v njej nastopajo sodobni otroci. V vseh knjigah sta grafični podobi življenjepisa in zgodbe različni; tako lahko bralec lažje sledi posameznemu delu besedila. Besedila sodijo v biografsko prozo, kar je v mladinski književnosti manj produktiven žanr, kot je v prozi za odrasle« (Haramija, 2014, str. 11).

2.4.1 HIŠA GLASBE

Slikanico Hiša glasbe je napisala Zvezdana Majhen in je izšla leta 2010. Ilustrirala jo je Mojca Cerjak. Slikanica je biografija rodbine Ipavec, od Franca do njegovih sinov (Alojza, Benjamina in Gustava), ki so bili zdravniki, vendar so se zelo posvečali tudi glasbi. Skozi slikanico so navedena njihova najpomembnejša dela. Njihovo delo pa je nadaljeval Josip, Gustavov sin. Ipavci sodijo med najpogosteje izvajane slovenske skladatelje.

Realistična kratka zgodba predstavlja sodobno glasbeno družino, ki se preseli na Beethovno ulico 9. Stanovalci družine najprej ne sprejmejo z navdušenjem, saj menijo, da ne bodo imeli miru, saj so s seboj pripeljali klavir. Vendar se stanovalci kmalu navadijo na njihovo glasbo, kar se še posebej pokaže, ko gre družina na dopust. Ko se družina vrne z dopusta, jih v hiši glasbe pričaka šopek lilij ter na priloženem kartončku napisano: »Zelo smo vas pogrešali. Dobrodošli doma, v hiši

glasbe.« Ob koncu slikanice je dodan tudi slovarček manj znanih glasbenih izrazov. Besedilo je mestoma oblikovano kot notni zapis (Haramija, 2014, str. 11–12).

Slika 5: Slikanica Hiše glasbe (2010), str. 18–19.

Skozi celotno slikanico so med ilustracijami dodane fotografije Šentjurja, družine Ipavec in notni zapisi.

2.4.2 UČILNICA POD OREHI

Slikanico Učilnica pod orehi je napisala Maja Furman, ilustrirala pa jo je Andreja Gregorič. Izdana je bila v Slomškovem letu 2012 ob 150-letnici njegove smrti. Slikanica podaja opis Antona Martina Slomška in njegovega šolanja in službovanja, omenjeno je njegovo prijateljstvo s Prešernom, predvsem pa je poudarjena njegova skrb za slovenski jezik. A. M. Slomšek je pisal leposlovje in priročnike za otroke v maternem jeziku, ustanovil je Mohorjevo založbo v Celovcu (Haramija, 2014, str. 12).

Slika 6: Slikanica Učilnica pod orehi (2012), str. 25–26.

»Leposlovna zgodba je postavljena v čas sv. Miklavža, ko dobi Tine od babice in dedka za darilo orehe in sadje. Sošolci se iz njegovega skromnega darila norčujejo. Vendar mu dedek razloži, da je bistvo darila skrito v namenu in ne v njegovi vrednosti« (Haramija, 2014, str. 12).

Ilustracije so opremljene z resničnimi fotografijami Antona Martina Slomška in njegovih del.

3 NAMEN

Namen diplomske naloge je predstaviti, kako in na kakšen način predšolske otroke seznaniti in jim predstaviti kulturno dediščino domačega kraja s pomočjo slikanic, ki so vezane na domači kraj.

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega dela, v katerem so zapisane definicije kulturne dediščine, kako se z njo seznanjamo v vrtcu in kako slikanice pripomorejo k spoznavanju kulturne dediščine.

V praktičnem delu smo otrokom predstavili dve slikanici: Hiša glasbe (2010), avtorice Zvezdane Majhen in ilustratorke Mojce Cerjak, ter slikanico Učilnica pod orehi (2012), avtorice Maje Furman in ilustratorke Andreje Gregorič. Izvedli smo dejavnosti, s katerimi smo spoznavali rodbino Ipavec in A. M. Slomška. Otroke smo seznanili s pesmijo Predica, katere besedilo je napisal Slomšek, melodijo pa G. Ipavec.

CILJI

1. Otroke seznaniti s kulturno dediščino Šentjurja.
2. Preko slikanice otroke seznaniti z rodbino Ipavec.
3. Preko slikanice otroke seznaniti z A. M. Slomškom.
4. Izvesti dejavnosti, s katerimi bodo otroci preko slikanice spoznali pomembne osebe Šentjurja.
5. Dejavnosti evalvirati in kritično vrednot

4 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

H1: predpostavljamo, da otroci rodbino Ipavec poznajo;

H2: predpostavljamo, da otroci A. M. Slomška ne poznajo;

H3: predpostavljamo, da bodo otroci slikanici Hiša glasbe in Učilnica pod orehi dobro sprejeli;

H4: predpostavljamo, da bodo otroci po izvedenih dejavnostih poznali rodbino Ipavec ter A. M. Slomška.

5 METODOLOGIJA

5.1 Raziskovalne metode

Praktični del diplomske naloge je bil izveden v Vrtcu Šentjur, v oddelku 2–4 let starih otrok. Uporabljene so bile naslednje metode:

- a) deskriptivna metoda pri proučevanju in podajanju že znanih dejstev o kulturni dediščini, slikanici, Ipavcih in A. M. Slomšku;
- b) metoda analize in sinteze, ki jo bomo uporabili pri analizi slikanic Hiša glasbe (Zvezdana Majhen, 2010) in Učilnica pod orehi (Maja Furman, 2012). To metodo bomo uporabili tudi pri analiziranju dejavnosti, izvedenih v vrtcu;
- c) za celostno branje slikanice bomo uporabili metodo, ki sta jo razvili Haramija in Batič in je podrobneje prikazana v monografiji Poetika slikanice (2013).

5.2 Raziskovalni vzorec

Raziskava diplomskega dela je potekala v Vrtcu Šentjur, enoti Pešnica, v heterogeni skupini, ki jo vodi Cvetka Jug skupaj s pomočnico Majdo Cvek. V raziskovalnem vzorcu je bilo 19 otrok, deset dečkov ter devet deklic.

5.3 Postopki zbiranja podatkov

Analizirali smo dejavnosti, ki so bile predhodno načrtovane. Dejavnosti smo izvajali v začetku meseca maja. Realizacijo ciljev smo ugotavljali na osnovi praktične izvedbe in evalvacij ter na osnovi le-teh preverjali hipoteze.

6 PRAKTIČNI DEL

6.1 Zvezdana Majhen in Mojca Cerjak: Hiša glasbe (2010)

Slika 7: Naslovnica slikanice: Hiša glasbe (2010) (zasebni arhiv).

Avtorica: Zvezdana Majhen; *ilustratorica:* Mojca Cerjak; *tema:* spoznavanje družine Ipavec; *glavni lik:* glasbena družina; *stranski lik:* sosedje, hišnik; *književni čas:* pomlad, poletje; *književni prostor:* Beethovnova ulica.

Zgodba

V mestno vilo, na Beethovno ulico 9, se je preselila nova družina, ki je s seboj prinesla klavir. Njihovi sosedje so bili zaradi tega zelo nejevoljni. Mislili so, da zaradi glasbe ne bodo imeli več miru. Vendar so kmalu ugotovili, da jih melodični zvoki pomirjajo. To se je najprej poznalo na hišnih ljubljenceh, ki jih je glasba pomirjala in zazibala v spanje. Tudi njihovi domači so postali prijaznejši in strpnejši. Ko je glasbena družina poleti odšla na dopust, so jo sosedje zelo pogrešali. Družini so ob vrnitvi pripravili lepo presenečenje.

Naslovnica, vezni listi in notranja naslovnica

Na naslovnici so upodobljeni pianist, ki se priklanja, ter klavir in notni zapis. Z naslovne ilustracije je razvidno, da slikanica govori o glasbenikih. Naslovnica je svetlo modre barve, prav tako je moder tudi klavir. Naslov slikanice je zapisan nad ilustracijo, ime avtorice nad naslovom slikanice, ime ilustratorke pa je napisano pod ilustracijo. Na veznih listih so fotografije notnega zapisa skladatelja B. Ipavca. Na notranji naslovnici je upodobljen violinist.

Odnos med besedilom in ilustracijo

Ilustrirani motivi so upodobljeni na belem ozadju. Strani niso poslikane v celoti. Slikanica je razdeljena na dva dela: na levi strani je besedilo o Ipavcih, na desni strani pa je zgodba. Ilustracije se povezujejo čez oba lista, skozi celotno slikanico. Določeni deli besedila, ki so pomembnejši, so zapisani z večjimi in odebeljenimi črkami v smislu notnega črtovja. Ilustracije vsebujejo tudi fotografije družine Ipavec, njihovih del in kraja, kjer so živeli. Ilustracije nazorno dopolnjujejo samo besedilo, tako da lahko brez besedila ugotovimo, kaj se v zgodbi dogaja. Skozi celotno slikanico je interakcija med besedilom in ilustracijo simetrična, saj besedilo in ilustracija pripovedujeta enako.

Tabela 1: Besedilo in ilustracije v slikanici *Hiša glasbe*.

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	V vilo na Beethovno ulico se vseli nova družina, ki s seboj pripelje klavir.	Ilustracija je dvostranska in se dopolnjuje z besedilom na levem listu, ki vsebuje podatke o Ipavcih. Upodobljena je družina, ki v vilo prenaša klavir in notne zapise. Ob tovornjaku je tabla s fotografijo kraja Sv. Jurij, iz česar lahko razberemo, da se zgodba dogaja v Šentjurju, nekoč Sv. Jurij ob j.ž. Interakcija med besedilom in ilustracijo je simetrična, torej besedilo in ilustracija pripovedujeta isto zgodbo.
2.	Sosedje tarnajo, da odslej zaradi glasbe ne bodo imeli miru.	Na levem delu je upodobljen tovornjak, iz katerega prehaja na desno stran selitev slik družine Ipavec in violine. Na robu desne strani sta pred hišo upodobljena gospod in gospa, ki se pogovarjata.
3.	Samo hišnik pomaga družini pri selitvi.	V spodnjem levem kotu, na levem delu ilustracije, je upodobljena slika ženske, ki igra harfo. Prav tako je na levi strani deček Jan, ki v roki drži dve fotografiji. Na desni strani, ob robu besedila, je

		upodobljen hišnik, ki prijazno gleda dečka.
4.	Hišnik in deček se pogovarjata, kdo v družini igra kateri instrument.	Ilustracija prikazuje ograjo pred hišo, na kateri so plakati oz. vabilo na ples. Na desni strani je upodobljen deček Jan, ki žaga veje. V zgornjem desnem kotu je upodobljena sosedka, ki kuka, kaj počne.
5.	Stanovalci vile se pogovarjajo o novi družini in menijo, da se jim nič dobrega ne obeta, saj bodo imeli od sedaj naprej v hiši diskoteko.	Na levem listu je nad besedilom upodobljena dnevna soba s televizorjem in gugalnikom. Na televiziji se vrti oddaja, kjer igrajo na klavir. Na desnem listu pa so upodobljeni trije sosede, ki razpravljajo o novi družini. Gospod, ki je upodobljen na sredini, ima visoko dvignjene roke, kar ponazarja njegovo jezo in ogorčenje.
6.	Glasbena družina igra različno glasbo na klavir.	Ilustracija je dvostranska. Besedilo in ilustracija pripovedujeta isto zgodbo. Na levem listu v desnem kotu je upodobljen oče, ki ima v naročju sina, s katerim plešeta. Na desnem listu je upodobljena mama, ki igra klavir.
7.	Hišni ljubljenci sosedov prvi občutijo umirjenost ob poslušanju glasbe.	Čez obe strani je upodobljen vrt, kjer sosede umirjeno poslušajo glasbo. Na desnem listu v desnem zgornjem kotu je okno, skozi katerega vidimo, kako nekdo igra violino.
8.	Sosede se počutijo veliko bolje in so dobre volje ob poslušanju glasbe.	Ilustracija je dvostranska; na sredini je upodobljeno veliko drevo, na katerem je plakat za glasbeni večer. Na desnem listu sta upodobljena gospod in gospa, ki pijeta čaj ter se pogovarjata o Prešernovih Poezijah.
9.	Janova družina je odšla za nekaj časa. Sosedovim hišnim ljubljencem se zdravje poslabša.	Na levem listu je kavč, okoli katerega so fotografije družine Ipavec. Na desnem listu, nad besedilom, je upodobljena sosedka, ki opazuje svojo zlato ribico.
10.	Sosede postajajo otožni, ker ni več glasbe.	Na desnem listu je upodobljena deklica, ki v roki drži notni zapis in gleda ter posluša na televiziji skladbo J. Ipavca.
11.	Sosede se sprašujejo, kdaj se glasbena družina vrne.	Na desnem listu, pod besedilom, sta upodobljena sosedka, ki se pogovarjata. V rokah držita knjigo o Ipavcih ter časopis.
12.	Glasbena družina se vrne domov, kjer jih čaka lepo presenečenje sosedov.	Na ilustraciji je upodobljena glasbena družina pred vrati njihovega doma. Vsak ima v rokah kovček s svojim instrumentom. Mama ima v rokah pismo sosedov. Pred vrati pa je šopek cvetočih lilij. Interakcija med besedilom in ilustracijo je simetrična, saj besedilo in ilustracija pripovedujeta isto zgodbo.

6.2 Maja Furman in Andreja Gregorič: Učilnica pod orehi (2012)

Slika 8: Naslovnica slikanice: Učilnica pod orehi (2012), (Knjigarna Slomšek, b. d.).

Avtorica: Maja Furman; *ilustratorka:* Andreja Gregorič; *tema:* spoznavanje življenja A. M. Slomška; *glavni lik:* Tine; *stranski lik:* dedek, babica; *književni čas:* december; *književni prostor:* nekje na deželi.

Zgodba

Mali Tine zelo rad odhaja k babici in dedku na deželo, saj tam najde svoj mir. Nekega decembrskega dne pride Tine zopet k njima na počitnice in takrat ga nekaj teži. Kmalu dedek ugotovi, da je Tine žalosten, ker so se vsi norčevali iz njunega Miklavževega darila; dobil je namreč samo suho sadje in orehe. Dedek mu zato razloži, kaj je bistvo dobrih del in obdarovanja z mislijo: »Šele ko svojim delom dodaš dober namen, imajo tvoja dejanja vrednost.« Tine je dedku pritrdil in se močno stisnil k njemu.

Naslovnica, vezni listi in notranja naslovnica

Na naslovnici je upodobljen deček s klobukom, ki sedi na štoru in ima v rokah knjigo. Okoli njega so trava, ptice in zajček. Na naslovnici prevladuje zeleno-rumena barva. Naslov knjige je napisan na sredini nad ilustracijo, nad naslovom je napisana avtorica, ime ilustratorke pa je pod ilustracijo. Na veznih listih sta upodobljena drevo in travnik. Zopet prevladujejo temne barve (zelena, rumena, rjava). Na notranji

naslovnici je na sredini upodobljen kup knjig, ki ležijo v travi. Nad ilustracijo so navedeni naslov, avtorica in A. M. Slomšek, pod njo pa ime in priimek ilustratorke.

Odnos med besedilom in ilustracijo

Besedilo je zapisano v večji velikosti z lahko berljivimi malimi tiskanimi črkami. Vedno je postavljeno drugače, vendar sovpada z ilustracijo tako, da jo dopolnjuje. Besedilo in ilustracije pripovedujejo isto zgodbo. Ilustracije so upodobljene v odtenkih temnejših, nevpadljivih barv. Zgodba se nahaja na desni strani, medtem ko se besedilo o življenju A. M. Slomška nahaja na levi strani, skozi celotno knjigo. Na prvih štirih straneh besedila in zgodbe so ilustracije dvostranske. V nadaljevanju se ilustracije med besedilom in zgodbo razlikujejo, vendar se med levo in desno stranjo dopolnjujejo. Iz ilustracij sta razvidna prostor in čas dogajanja. Interakcija med besedilom in ilustracijo je skozi celotno slikanico simetrična, saj besedilo in ilustracija pripovedujeta isto zgodbo.

Tabela 2: Besedilo in ilustracije v slikanici: *Učilnica pod orehi*.

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	Mali Tine pride vsak vikend k babici in dedku na deželo.	Na levem listu je ilustracija pastirčka, ki pase krave. Stoji ob tabli, na kateri je zemljevid. Na desni strani, kjer je besedilo zgodbe, je na ilustraciji Tine, ki bos teče na hribček. Okoli njega so ptički in kokoška, iz česar lahko ugotovimo, da je kraj dogajanja na deželi.
2.	Tine pri babici in dedku najde mir in si malo oddahne od mestnega vrveža.	Ilustracija je dvostranska; na levem listu je upodobljen pastirček (Slomšek), ki pase svojo živino, v rokah pa ima knjige. Le-to poudarja tudi besedilo, da je A. M. Slomšek že kot deček rad prebiral knjige. Na desnem listu je upodobljen Tine, ki ima v rokah fotografijo, na kateri je skupaj s svojo sestrico in bratcem. Okoli njega so zajček, goska in kokoška.
3.	Babica in dedek se veselita druženja s Tinetom.	Levi in desni list ločuje upodobljeno drevo, ki se razprostira čez obe strani. Na levem listu je upodobljen Slomšek, ki skupaj s prijatelji pod drevesom poslušata kaplana. Na desnem listu sta v zgornjem desnem kotu upodobljena dedek in babica, ki pričakujeta Tineta, ki pa se na ilustraciji ne pojavi.
4.	Tine pride v decembru k babici in dedku, vendar je zelo nejevoljen.	Zopet levi in desni list ločuje upodobljeno drevo. Na levem listu je upodobljen kaplan, ki se pogovarja s Slomškom. Na desnem listu je upodobljen Tine, ki je zimsko

		oblečen, iz česar lahko tudi razberemo, da se dogaja pozimi. V desnem zgornjem kotu je upodobljen dedek, ki mu maha v pozdrav.
5.	Dedek ugotovi, da Tineta nekaj teži. Babica gnete testo za potico.	Na levem listu je upodobljen Slomšek, ki je v šoli in posluša profesorja. Na desnem listu je upodobljena babica v kuhinji, ki gnete testo. Čisto ob robu lista je upodobljen del kuhinje.
6.	Dedek želi Tineta razvedriti.	Na ilustraciji na levem listu je upodobljen France Prešeren, s katerim je prijateljaval Slomšek. Na desnem listu, kjer je zgodba, pa je upodobljen na levi strani dedek, ki sedi za pečjo in ima v rokah pehar orehov. Babica je upodobljena na desni strani in v rokah drži pladenj.
7.	Dedek sprašuje Tineta, zakaj je slabe volje, in ga spodbuja, da bi skupaj trla orehe.	Na levem listu so upodobljeni trije ljudje, ki imajo v rokah zapise Slomška, ki jih je učil slovenščino. Tine je upodobljen na desnem listu ob desnem robu. Lahko opazimo, da je žalosten. Čisto v kotu se vidi samo delček dedkove roke, ki Tinetu podaja pehar orehov.
8.	Tine pove dedku, da je žalosten, ker so se sošolci norčevali iz Miklavževega darila.	Na ilustracijah na levem listu so upodobljeni otroci, ki prebirajo Slomškove knjige. Na desnem listu, kjer se odvija zgodba, pa je ob desnem robu upodobljen Tine z jeznim obrazom, ki nekomu žuga. Na tleh pod njim so jabolko in hruški.
9.	Dedek Tinetu pripoveduje zgodbo.	Na levem listu so upodobljeni otroci, ki v rokah držijo Slomškova dela. Iz ilustracije in besedila lahko razberemo, katera so. Ilustracija na desnem listu upodablja v desnem kotu dedka in Tineta, ki sedita za pečjo. Na sredini lista je upodobljena babica, ki je v kuhinji in ima v rokah skodelico.
10.	Dedek Tinetu pove, da je zgodbo napisal A. M. Slomšek.	Na levem listu je na ilustraciji upodobljen Slomšek, ki v rokah drži knjigo. Pred sabo ima mizo, na kateri je košara sadja. Na desnem listu sta ob desnem robu upodobljena samo veja drevesa in miza, na kateri sta pehar orehov in jabolko.
11.	Dedek obrazloži Tinetu pomen obdarovanja in kako sta z babico srečna, ker imata takšnega vnuka.	Na ilustraciji na levem listu je upodobljen Slomšek v škofovski opravi, ki sedi v naslanjaču. Ilustracija na desnem listu je čisto preprosta in upodablja v desnem spodnjem kotu na mizi hlebec kruha ter vazo s cvetjem.
12.	Tine se privije k dedku in mu prizna, da ima prav. Babica polaga gladko testo za potico vzhajati.	Na levem listu je upodobljena stena, na kateri je slika Slomška in slika njega, ko je bil še deček. Ob levem robu je upodobljena miza, na kateri so njegova knjiga in pa jabolki. Na desnem listu je upodobljena babica, ki polaga testo vzhajati. Na sredini sta upodobljena dedek in Tine, ki sta objeta in nasmejana.

6.3 Načrtovane dejavnosti v povezavi s kulturno dediščino in slikanicama

Dejavnosti, povezane z obema slikanicama, so bile izvedene v enem tednu, od 7. 5. 2018 do 11. 5. 2018, v zaporednih dneh.

Izvedba: Hiša glasbe (Z. Majhen, M. Cerjak).

Datum: ponedeljek, 7. 5. 2018

Evalvacija praktične izvedbe

Otroke sem po zajtrku povabila na preprogo, v krog prijateljstva. Za uvodno motivacijo sem na sredino kroga postavila zemljevid Slovenije in jih vprašala, če vedo, kje so doma. Otroci so brez težav pritrdili z odgovorom, da živijo v Šentjurju. Nato sem z izštevanko izbrala nekoga, ki je na zemljevidu pokazal, kje leži Šentjur. Z mojo pomočjo ter dodatnimi vprašanji je otrok prišel do rešitve, kje natančno leži Šentjur. Otrokom sem nato pokazala fotografijo Ipavčeve hiše in jih vprašala, če vedo, katera stavba je to. Pomagala sem jim z besedami, da se nahaja v Šentjurju, blizu vrtca. Otroci so dejali, da je to šola, samo ena deklica pa je vedela, da je to Ipavčeva hiša. Preko pogovora sem prišla do ugotovitve, da otroci ne poznajo Ipavcev. Po uvodni motivaciji sem jim povedala, da jim bom prebrala zgodbo *Hiša glasbe (2010)*, ki pripoveduje o Ipavcih, ki so živeli v Šentjurju.

Otroke sem povabila, da se pripravijo za poslušanje zgodbe, kot je v njihovi navadi. Noge so dali po turško, roke pa na kolena ter pozorno prisluhnili.

Otroci so med poslušanjem zgodbe pozorno poslušali, tudi mlajši otroci v skupini so zgodbi sledili do konca. Nato smo pregledali ilustracije in obnovili besedilo. Otrokom sem postavljala vprašanja, ki so se vezale na besedilo in ilustracije:

- »Kdo se je preselil v mestno vilo?« Nova družina.
- »Kaj so pripeljali s seboj?« Klavir.
- »S čim so pripeljali klavir?« S kombijem.
- »Kaj so poleg klavirja pripeljali s seboj?« Slike, violino.

- »Ali so bili sosedje veseli novih sostanovalcev?« Ne.
- »Na katere instrumente so igrali člani glasbene družine?« Klavir, violino.
- »Kdo je prvi občutil, da jih glasba pomirja?« Živali.
- »Ali so bili stanovalci mestne vile boljše volje ob poslušanju glasbe?« Da.
- »Kam je odšla družina poleti?« Na počitnice.
- »Kdo jih je pogrešal?« Sosedje.
- »Kaj je družino pričakalo ob vrnitvi domov?« Vaza in v njej rože ter kartonček z napisom: »Zelo smo vas pogrešali! Dobrodošli doma, v hiši glasbe.«
- »Kaj je na začetku in koncu knjige?« Notni zapisi.

Slika 9: Prebiranje slikanice Hiša glasbe (2010) (zasebni arhiv).

Otroci so na večino vprašanj odgovarjali pravilno. Največ težav jim je povzročilo razumevanje dela besedila, kjer opisuje, kakšne volje so bili stanovalci na začetku. Po končanem pogovoru sem otrokom še enkrat prebrala zgodbo, z upoštevanjem ilustracij. Otroci so ponovno pozorno poslušali, le najmlajši otrok, ki je dopolnil tri leta, je težje ostal motiviran.

Po branju zgodbe sem otroke povabila v predhodno pripravljene koticke. V knjižnem koticu so si ogledovali slikanico. Postavljala sem jim vprašanja, otroci pa so nato v slikanici iskali fotografije Ipavcev in notnih zapisov.

Slika 10: Oglad slikanice (zasebni arhiv).

V drugem koticu so imeli pripravljene knjige o Ipavcih in Šentjurju. Veliko otrok je z zanimanjem opazovalo knjige in se med seboj pogovarjalo o instrumentih, ki so jih igrali Ipavci.

V didaktičnem koticu so imeli na voljo sestavljanke (Brata Ipavec, del knjige ter notni zapis). Sestavljanke so starejši otroci v skupini brez težav sestavili, mlajši otroci pa so potrebovali pomoč.

Slika 11: Deklica pri sestavljanju sestavljanke (zasebni arhiv).

Otroci so med koticiki ves čas prehajali; dejavnosti so jim bile zanimive, kljub temu da so bile čisto preprosto zastavljene. Po končanih dejavnostih sem otrokom povedala, da bomo naslednji dan še nadaljevali s spoznavanjem rodbine Ipavec.

Zgodbo *Hiša glasbe (2010)* sem otrokom na njihovo željo prebrala tudi pred počitkom.

Izvedba: Hiša glasbe (Z. Majhen, M. Cerjak).

Datum: torek, 8. 5. 2018

Evalvacija praktične izvedbe

Spoznavanje kulturne dediščine občine Šentjur in rodbine Ipavec se je nadaljevalo tudi ta dan. Z otroki smo se po zajtrku zbrali na preprogi, v krogu prijateljstva. Otroke sem vprašala, ali se še spomnijo, o kom smo prejšnji dan prebrali zgodbo. Deklica, ki je že prejšnji dan najbolj sodelovala, je dejala, da o skladateljih Ipavcih. Ostali otroci pa so dejali, da smo se pogovarjali o pevcih. Ker je bila otrokom beseda skladatelji neznana, sem jim jo ob tej priložnosti tudi razložila. Ko sem jim pokazala fotografijo Ipavcev, so poudarili, da so na njej skladatelji Ipavci.

Sledilo je ponovno branje slikanice *Hiša glasbe (2010)*. Otroci so ves čas pozorno poslušali in še z večjim zanimanjem opazovali ilustracije v knjigi. Po končanem branju sem vodila pogovor o sami slikanici. Otrokom sem postavljala podobna vprašanja kot prejšnji dan. Trdim lahko, da so samo besedilo že po nekaj branjih dobro usvojili. Le deček, ki je v skupini najmlajši, ni veliko sodeloval. Preko branja in pogovora o slikanici smo spoznali tudi instrumente, za katere so pisali Ipavci (klavir in violino).

Otroke sem nato povabila v predhodno pripravljene koticike. V didaktičnem koticiku so otroci igrali na klaviaturo in se seznanjali s skladbami, ki so jih napisali Ipavci (Kje so moje rožice, G. Ipavec; Slovenec sem, G. Ipavec; Domovini, B. Ipavec). Z

velikim navdušenjem so se prelevili v pianiste in se pretvarjali, da igrajo klavir. Eden izmed otrok si je po počitku sam izdelal klaviaturo in se igral, da igra klavir.

Slika 12: Deček pri igranju na klaviaturo (zasebni arhiv).

V bralno-pisalnem kotičku so otroci spoznavali note in notno črtovje. Pripravila sem notno črtovje ter otroške skladbe z notnim zapisom. Otroci so nato prepisovali note. Zelo me je presenetila vztrajnost nekaterih otrok pri pisanju not.

Slika 13: Deček pri prepisovanju not (zasebni arhiv).

Otrokom so bili na voljo tudi drugi stalni koticiki, ki jih imajo v skupini, tako da so lahko poljubno prehajali med koticiki.

Po končani igri je sledila malica, med katero sem otrokom ponudila poslušanje instrumentalne glasbe Ipavcev. Otroke je glasba pritegnila, saj so bili ob malici in poslušanju veliko bolj umirjeni.

Z otroki smo odšli na sprehod do Ipavčeve hiše, saj se nahaja blizu vrtca. Ko smo prišli do ulice, kjer stoji hiša, sem otrokom pokazala fotografijo Ipavčeve hiše in jih vprašala, če to hišo najdejo v tej ulici. Otroci so jo takoj in brez težav našli. Ker se ob Ipavčevi hiši nahaja tudi Glasbena šola skladateljev Ipavcev, sem otroke povprašala, kaj je to glasbena šola. Zanimivo je bilo, da je samo eden izmed otrok znal povedati, da se tukaj učijo igrati na glasbila. Med sprehodom smo odšli še do doprskih kipov Gustava, Benjamina in Josipa Ipavca. Otrokom so se zdeli kipi zanimivi, predvsem pa so si zapomnili imena skladateljev, saj so jim bila nekaj posebnega.

Tako smo se polni novih doživetij odpravili nazaj proti vrtcu, kjer sem otrokom med počitkom še enkrat prebrala zgodbo.

Slika 14: Otroci pred doprskimi kipi (zasebni arhiv).

Izvedba: Učilnica pod orehi (Maja Furman, Andreja Gregorič).

Datum: sreda, 9. 5. 2018

Evalvacija praktične izvedbe

Otroke sem po zajtrku povabila na preprogo, v krog prijateljstva. Povedala sem jim, da jim bom ta dan prebrala zgodbo o prav posebnem gospodu, ki je zelo pomemben tako za Slovenijo kot za Šentjur. Na začetku sem jim omenila tudi, da je bil prijatelj s Francetom Prešernom, ki so ga otroci že poznali, in jim je bila tako ta neznana oseba (A. M. Slomšek) še toliko bolj zanimiva. Dejala sem jim, naj se udobno namestijo in prisluhnejo zgodbi, da ugotovimo, kdo je današnja skrita oseba.

Na začetku poslušanja zgodbe so bili otroci zelo motivirani in so pozorno poslušali in opazovali ilustracije. Proti koncu zgodbe pa je pri mlajših otrocih (tistih, ki so stari tri leta) začela motivacija padati, vendar so zgodbo vseeno poslušali do konca. Po končanem branju sem jih vprašala, ali že vedo, kdo je naša skrita oseba. Otroci so dejali, da je to deček Tine, ki je glavni lik zgodbe. Nato sem jim prebrala še levo stran slikanice, ki opisuje življenje A. M. Slomška. Otroci so ves čas pozorno poslušali, saj je ta del tudi nekoliko krajši od same zgodbe. Ponovno sem jih vprašala, ali sedaj vedo, kdo je ta oseba. Ena deklica je dejala, da je to »slonček«, saj si ni zapomnila priimka Slomšek.

Po končan branju je sledila obnova zgodbe ob ilustracijah. Otrokom sem postavila naslednja vprašanja:

- »Kako je ime dečku v zgodbi?« Tine.
- »H komu je rad hodil na počitnice?« K dedku in babici.
- »Kaj Tine drži v roki?« Fotografijo svoje sestrice in bratca.
- »Katere živali so imeli na kmetiji?« Kokoši, krave, gos, zajce.
- »Kakšne volje je bil Tine, ko je prišel na počitnice k dedku in babici?« Slabe volje.

- »Kaj počne babica v kuhinji?« Gnete testo za orehovo potico.
- »Kaj počne dedek?« Tre orehe.
- »Zakaj je Tine slabe volje?« Ker je razočaran nad Miklavževim darilom.
- »Kaj je dedek razložil Tinetu?« Da ni pomembna vsebina daril, ampak vrednost dejanj.
- »Ali dedek potolaži Tineta?« Da.

Otroci so znali odgovoriti na večino vprašanj. Težave so imeli le z razumevanjem dela besedila, ko je dedek Tinetu razložil pomen obdarovanja in daril.

Po obnovi zgodbe sem otrokom pokazala fotografijo A. M. Slomška in jim na kratko predstavila, kdo je Slomšek. Povedala sem jim, da se je rodil na Ponikvi, to je kraj v občini Šentjur. Dejala sem jim, da je bil škof, pesnik in pisatelj, zaradi katerega imamo Slovenci svoj jezik in kulturo. Pokazala sem jim fotografijo hiše, v kateri se je rodil, in omenila, katere pesmi je napisal (Predica, Veseli hribček). Ker so otroci vendarle stari šele štiri leta, jim več podatkov o njegovemu življenju tudi nisem predstavila.

Slika 15: Deklica pri risanju A. M. Slomška (zasebni arhiv).

Otrokom sem nato ponudila stalne koticke, ki jih imajo na voljo, ter likovni koticček, kjer so z voščenkami risali po neposrednem opazovanju fotografije Antona Martina Slomška. Na začetku sem se nekoliko bala, da jih to ne bo pritegnilo, ampak je bil strah povsem odveč, saj so otroci z zanimanjem risali.

V knjižnem koticčku so imeli na voljo knjigo Učilnica pod orehi, kjer sem jim postavljala vprašanja, ki so se vezala na slikanico. Otroci so še vedno z zanimanjem opazovali in spraševali. Najbolj jim je ostalo v spominu to, da je bil prijatelj s Francetom Prešernom in da sta že oba umrla.

Slika 16: Ogljed slikanice Učilnica pod orehi (2012) (zasebni arhiv)

Izvedba: Učilnica pod orehi (Maja Furman, Andreja Gregorič).

Datum: četrtek, 10. 5. 2018

Evalvacija praktične izvedbe

Tako kot običajno smo se po zajtrku zbrali na preprogi, v krogu prijateljstva. Najprej sem otroke povprašala, če se spomnijo, o kom smo se prejšnji dan pogovarjali. Ena izmed deklic je takoj odgovorila, da o Slomšku, ostali otroci pa so le rekli, da o stricu, ki je pisal pesmi in knjige. To sem tudi pričakovala, saj sem predvidevala, da si bodo A. M. Slomška otroci malo težje zapomnili. Otrokom sem nato pokazala knjigo in jih

vprašala, ali se spomnijo, o čem govori zgodba. Pritrdili so in povedali, da govori o dečku, ki je rad hodil k babici in dedku ter da je bil žalosten.

Nato smo ponovno skupaj ob ilustracijah sestavili zgodbo Učilnica pod orehi. Otroci so ob ilustracijah brez težav povedali, kaj se dogaja na kateri strani knjige. Po mojih predvidevanjih jim je še vedno delala težave zgodba, ki jo je dedek pripovedoval svojemu Tinetu.

Po končanem pogovoru o vsebini slikanice sem ugotovila, da nekaterim otrokom še vedno dela težave priimek Slomšek, saj so otroci njegov priimek izgovarjali »slonček«, vendar so starejši otroci tekom dejavnosti le usvojili ta priimek. Ob pogovoru sem izvedela, da so si otroci najbolj zapomnili, da je bil A. M. Slomšek prijatelj Franceta Prešerna.

Glavna današnja tema pa je bila Slomškova pesem Predica, za katero je melodijo napisal šentjurski skladatelj G. Ipavec. Za motivacijo sem otrokom pokazala majhen lesen kolovrat ter jih vprašala, ali vedo, kaj sem prinesla danes s seboj. Zelo me je presenetilo, da nihče izmed otrok ni vedel, kaj je to. Nato sem otrokom razložila, da je kolovrat pripomoček, s katerimi so nekoč predli niti iz lanu. Otrokom sem pokazala tudi preden predpasnik. Razložila sem, da so bile deklice, ki so predle na kolovrat, predice in da so si doma same izdelovale niti ter iz njih naredile oblačila, saj nekoč niso imeli trgovin, da bi si lahko obleke kupili.

Ker se je na lesenem kolovratu vrtela melodija pesmi Predica, sem jo otrokom zavrtela, otroci pa so zelo motivirani in pozorno poslušali. Nato sem jim zapela pesem in po končanem petju otrokom razložila samo besedilo.

Otroke sem nato povabila, da mi pomagajo pripevati pesem. Najbolj jim je bil všeč del, kjer se poje dr, dr, dr, dr. Ker so bili otroci zelo motivirani za petje, sem najprej dečkom razdelila tulce, na katere so udarjali, deklice pa so pele. Nato pa smo se zamenjali. Otroci so bili ves čas zelo motivirani in so si že ob prvem petju nekaj besedila tudi zapomnili.

*Le predi, dekle, predi,
prav lepo nit naredi,
da se ne bo krotičila
in tud ne tkalcu trgala,
dr dr dr dr dr dr.*

*Poštena je predica
in stara je resnica,
da tisto dekle kaj velja,
ki obleko vso domačo ima,
dr dr ...*

*Le predi prav vesela,
boš lepe pesmi pela,
kolovrat pojde rad okrog,
bo tekla lepše nit od rok,
dr dr ...*

*Boš tanko nit storila,
da ne bi pozabila,
kako življenje nežno je,
ki kakor nit pretrga se,
dr dr ...*

(A. M. Slomšek)

Po končanem petju je otroke še vedno najbolj zanimal kolovrat in vrtenje melodije skladbe Predica, zato sem jim ga dala na sredino mize, kjer so ga lahko opazovali. Nekateri otroci pa so se odšli igrati v stalne kotičke.

V didaktičnem kotičku sem jim pripravila tudi sestavljanke A. M. Slomška, s katero niso imeli težav. V knjižnem kotičku so si lahko ogledali slikanico Učilnica pod orehi. Med pogovorom dveh dečkov sem zasledila, kako eden izmed njiju pripoveduje zgodbo drugemu.

Zgodbo sem jim prebrala tudi pred počitkom, saj so si jo otroci sami zaželeli.

Slika 17: Otroci med spoznavanjem pesmi Predica (zasebni arhiv).

Izvedba: Igrajmo se

Datum: petek, 11. 5. 2018

Evalvacija praktične izvedbe

Skozi ves teden smo z otroki na steno, ob našem prostoru za krog prijateljstva, lepili fotografije Ipavcev, Šentjurja in A. M. Slomška. Tako so jih lahko otroci ves dan opazovali in se o njih pogovarjali.

Slika 18: Stena s fotografijami (zasebni arhiv).

Ob današnjem prihodu v skupino sem otroke povabila, da se mi pridružijo v krogu prijateljstva. Najprej smo se pozdravili, nato pa sem jim dejala, da bomo zapeli pesem Predica. Vprašala sem jih, ali vedo, kdo je napisal besedilo za pesem. Starejši otroci so brez težav dejali, da je to Slomšek. Nato pa sem jih vprašala, ali se spomnijo, kdo je napisal note oziroma melodijo za to pesem. Ena deklica je takoj odgovorila, da skladatelji Ipavci. To me je zelo presenetilo, saj sem predvidevala, da si tega podatka ne bodo zapomnili. Ob kolovratu, ki je igral melodijo Predice, smo zapeli pesem Predica. Čisto vsi otroci so prepevali ob moji pomoči.

Po končani pesmi sem izza hrbta povlekla »čarobno vrečo«; v njej so bile sličice, na katerih so bili simboli, v katerem kotičku se bodo otroci pričeli igrati. Na sličicah so bili Ipavčeva hiša, A. M. Slomšek, Ipavci ter slikanica Učilnica pod orehi. Otrokom sem dejala, da naj vsak potegne eno sličico. Tisto sličico, ki potegne, tam se začne njegov igralni dan. Vsi so razumeli navodila in se brez težav razporedili po kotičkih. Na začetku igre sem razložila potek vsake igre.

V prvem kotičku, ki je imel naslov Spoznajmo Ipavce, je bila družabna igra, s katero so otroci spoznavali rodbino Ipavec. Igro lahko igrajo od dva do štirje otroci. Igralna podlaga je sestavljena iz igralnega polja in štirih fotografij (Benjamin Ipavec, Ipavčeva hiša, notni zapis, slikanica Hiša glasbe). Na desni strani so kartice (Benjamin Ipavec, Ipavčeva hiša, notni zapis, slikanica Hiša glasbe), izmed katerih

vsak otrok izvleče eno in poišče fotografijo na igralni plošči. Tisto, kar je izvlekel, je njegov cilj. Vsaka kartica ima svojo barvo. Otrok poišče fotografijo in glede na barvo postavi figuro na oznako, kjer piše START. Vsak otrok vrže kocko, začne pa lahko šele, ko dobi šest. Tisti, ki prvi pride do cilja oziroma dobljene fotografije, je zmagovalec.

Otroci pri tej igri niso imeli večjih težav, saj so navodila dobro razumeli. V tem kotičku sem bila večino časa prisotna, tako da sem jim lahko tudi sproti pomagala.

Slika 19: Didaktična igra Spoznajmo Ipavce (zasebni arhiv).

V drugem kotičku je potekala igra Spomin, ki je bila sestavljena iz fotografij rodbine Ipavec. Otrokom je bil potek te igre poznan, tako da je igra potekala brez težav.

Slika 20: Didaktična igra Spomin (zasebni arhiv).

V tretjem kotičku, ki je imel oznako Učilnica pod orehi, je potekala igra Učilnica pod orehi, ki je družabna igra za od dva do štiri otroke. Igralna podlaga je sestavljena s fotografijami A. M. Slomška (knjiga, Slomšek, besedilo, rojstna hiša). Vsak otrok si izbere figuro in z metom kocke potuje po poljih med fotografijami. Ko prispe do katere izmed fotografij, opiše, kaj je na fotografiji. Tisti, ki prvi pride do konca, kjer je narisana učilnica pod orehi, je zmagovalec.

Otroci so pri tej igri imeli nekaj težav, ko so morali povedati, kaj je na sliki. Predvsem mlajši otroci niso znali povedati, kaj je. Tudi v tem kotičku sem bila veliko prisotna, da je igra potekala po navodilih ter da so si otroci zapomnili, kaj je na fotografiji.

Slika 21: Didaktična igra Učilnica pod orehi (zasebni arhiv).

V četrtem kotičku, ki je bil pod fotografijo A. M. Slomšek, je bil knjižni kotiček, v katerem so si otroci pripovedovali zgodbe ob knjigah Učilnica pod orehi ter Hiša glasbe. Otroci so ob ilustracijah pripovedovali, kaj vidijo na ilustracijah. Ugotovila sem, da si je kar nekaj otrok zelo natančno zapomnilo vsebino zgodbe.

Otroci so ves čas imeli možnost prehajanja med kotički. Otrokom sem igre ponudila tudi po počitku. Igre so zelo dobro sprejeli, prav tako pa so spoznali veliko novega o njihovem domačem kraju. Tako se je naše spoznavanje kulturne dediščine Šentjurja zaključilo.

7 SKLEP

Večina otrok se ravno v vrtcu prvič sreča z določenimi vsebinami, oblikami, sestavinami in pojmi o kulturni dediščini. Slikanica je tisti medij, preko katerega otroku lažje približamo kulturno dediščino. Najpomembnejše pa je, da otroci spoznajo dediščino kraja, v katerem živijo.

V diplomskem delu smo spoznali interakcijo med ilustracijo in besedilom ter kakšen pomen ima branje slikanice v povezavi z dejavnostmi na spoznavanje kulturne dediščine občine Šentjur. Med izvedbo praktičnega dela smo ugotovili, kako zelo je pomemben pristop k otrokom ter na kakšen način jim predstavimo slikanico. Spoznali smo, kako nam je lahko slikanica v pomoč pri spoznavanju kulturne dediščine in oseb, ki so pomembne za domači kraj. Otroci težje informacije s pomočjo slikanic usvojijo veliko lažje. Sklepamo lahko, da so otroci slikanici zelo dobro sprejeli, saj so ju radi poslušali in se ju posluževali tudi pri nenačrtovanih dejavnostih. Prav tako lahko sklepamo, da so otroci spoznali delček rodbine Ipavec ter A. M. Slomška, saj so dejavnosti in igre, ki smo jih pripravili, dobro sprejeli in se jih igrali tudi po končanem izvajanju praktičnega dela diplomskega dela.

Menimo, da je spoznavanje okolja in kulturne dediščine v vrtcu zelo pomembno za predšolske otroke, saj opažamo, da jo v svojem domačem okolju vse premalo spoznavajo. Ravno vrtec je tista institucija, v kateri lahko otrok spozna svoj domači kraj in zgodovino, ki je pomembna za njegovo okolico.

Po izvedbi praktične dejavnosti smo potrdili oziroma zavrnilo naslednje zastavljene raziskovalne hipoteze:

H1: Predpostavljamo, da otroci rodbino Ipavec poznajo.

To hipotezo lahko zavrnamo, saj otroci rodbine Ipavec niso poznali. Poznala sta jo samo dva otroka.

H2: Predpostavljamo, da otroci A. M. Slomška ne poznajo.

To hipotezo lahko potrdimo, saj otroci ob prikazani fotografiji niso prepoznali A. M. Slomška.

H3: Predpostavljamo, da bodo otroci slikanici Hiša glasbe in Učilnica pod orehi dobro sprejeli.

Slednjo hipotezo lahko potrdimo, saj so otroci zelo dobro sprejeli slikanici kljub zahtevnejšemu besedilu. Otroci so iz dneva v dan čakali, da jim preberemo zgodbo o pomembnih osebah v Šentjurju.

H4: Predpostavljamo, da bodo otroci po izvedenih dejavnostih poznali rodbino Ipavec ter A. M. Slomška.

Hipotezo lahko potrdimo, saj smo tekom celega tedna na steno lepili fotografije v povezavi z rodbino Ipavec ter A. M. Slomškom. Otroci so ob koncu tedna prepoznali vsebino fotografij.

Po zastavljenih hipotezah lahko zatrdimo, da smo praktični del diplomskega dela uspešno opravili. Otroci v skupini so ves čas aktivno sodelovali, ne glede na starostne razlike med njimi. Natančno so opazovali in spremljali ilustracije v slikanici ter bili ves čas motivirani, tako med poslušanjem zgodb kot pri dejavnostih po končanem branju slikanice. Menimo, da so glede na njihovo razvojno stopnjo dosegli veliko več, kot smo pričakovali ob začetku.

Pomembno je, da v vrtcu spoštujemo in negujemo našo kulturno dediščino in da se trudimo ohranjati vez med sedanostjo in preteklostjo. Prav tako je pomembno spoznavanje stvari, ki imajo velik pomen v našem vsakdanjem in širšem okolju. Vzgojitelji moramo slediti prepričanju, da kulturna dediščina s svojo izredno bogato vsebino in sporočilnostjo predšolske otroke spodbuja k odkrivanju novih izkušenj. Diplomsko delo zaključimo z mislijo Maje Furman iz slikanice Učilnica pod orehi (2012, str. 26): »Sele ko svojim delom dodaš dober namen, imajo tvoja dejanja vrednost.«

LITERATURA IN VIRI

VIRI

Furman, M. (2012). *Učilnica pod orehi*. Murska Sobota: AJDA.

Majhen, Z. (2010). *Hiša glasbe*. Murska Sobota: AJDA.

LITERATURA

Baš, A. (ur.). (1980). *Slovensko ljudsko izročilo. Pregled etnologije Slovencev*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Bogataj, J. (1992). *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba.

Bogataj, J. (2007). Razumevanje in razsežnosti kulturne dediščine za delo v vrtcih ter dediščina otroškega življenja. *Kulturna dediščina v kurikulumu vrtca*. Malej, R. (ur.). Ljubljana: Dedalus. 22–30.

Dolar, F. M. in Turnšek, M. (1997). Slomšek, Anton Martin. *Enciklopedija Slovenije 11*. Dušan Voglar (ur.). Ljubljana: Mladinska knjiga. 149–151.

Haramija, D. (2008). Predšolska bralna značka v vrtcih v Sloveniji. *Otrok in knjiga*, 35(71), 62–74.

Haramija, D. (2011). Spodbujanje jezikovnih zmožnosti pri predšolskem otroku s književno vzgojo. *Kakovost procesa učenja in poučevanja jezika v kurikulumu vrtca*. Betka Vrbovšek (ur.). Ljubljana: Supra. 30–37.

Haramija, D. (2014). Zgodovina v zgodbah. *Otrok in knjiga*, 41(90), 5–20. Pridobljeno 13. 2. 2018, iz <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-G6V9749A>.

Haramija, D. in Batič, J. (2011). Slovenska kulturna dediščina v zgodbah in podobah. Pridobljeno 15. 2. 2018, iz https://www.researchgate.net/publication/286457323_Slovenska_kulturna_dediscina_v_zgodbah_in_podobah.

Haramija, D. in Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc.

- Hazler, V. (2005). Nesnovna kulturna dediščina Slovenije. *Nesnovna kulturna dediščina*. Prešeren, D. in Gorenc, N. (ur.). Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. 5–7.
- Hazler, V. (2012). Nesnovna dediščina Slovenije. *Naše kulturno bogastvo: vrednotenje nesnovne kulturne dediščine*. Mučič, T. in Hazler (ur.). Litija: Center za razvoj. 4.
- Kovač Naglič, K. (2012). Sistem varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji. *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Jerin, A., Pukl, A. in Židov, N. (ur.). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej. 15–19.
- Koželj, Z. (2005). Nesnovna kulturna dediščina in njeno varstvo. *Nesnovna kulturna dediščina*. Prešeren, D. in Gorenc, N. (ur.). Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. 8–12.
- Kunaver, D. (1999). *Grbi slovenskih krajev v ljudskem izročilu*. Ljubljana: samozal.
- Meršnik, Š. (2007). Nagovor zborniku. *Kulturna dediščina v kurikulumu vrtca*. Malej, R. (ur.). Ljubljana: Dedalus. 7–8.
- Nikolajeva, M. (2003). Verbalno in vizualno: slikanica kot medij. *Otrok in knjiga*, 58. 5–26.
- Oset, T. in Testainiere, A. (2008). *Ipavci rodbina zdravnikov in glasbenikov*. Pridobljeno 7. 1. 2018, iz <https://www.megakviz.si/assets/Uploads/gradivo/Sezona-08-09/01-SKLOP-08-09-vse-o.pdf>.
- Poljanec, J. in Hrastelj, F. (1962). *Knjiga o Slomšku*. Zbornik ob stoletnici smrti. Celje: Mohorjeva družba.
- Pukl, A. (2000). Živost nesnovne kulturne dediščine. *Naše kulturno bogastvo: vrednotenje nesnovne kulturne dediščine*. Mučič, T. in Hazler (ur.). Litija: Center za razvoj. 7.
- Rodbina Ipavec*. (b.d.). Pridobljeno 3.3.2018, iz <http://www.turizem-sentjur.com/Ipavci.html>.
- Saksida, I. (2001). Književna vzgoja v vrtcu. *Otrok v vrtcu*. Maribor: Založba Obzorja. 91–106.
- Stanonik, M. (2003). *Slovenske povedke iz 20. stoletja*. Ljubljana: Mohorjeva družba.

Turistični vodnik po krajih občine Šentjur. (1997). Šentjur: Ljudska univerza Šentjur. *Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.* Pridobljeno 28. 12. 2017, iz www.zvdks.si.

V tej lepi deželi (b.d). Pridobljeno 3. 3. 2018, iz <http://www.turizem-sentjur.com/V-tej-lepi-dezeli.html>.

Židov, N. (2012). Predgovor. *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini.* Jerin, A., Pukl, A. in Židov, N. (ur.). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej. 5–6.

VIRI SLIK

Slika 1: Zemljevid Slovenije, z označbo občine Šentjur, pridobljeno 20. 3. 2018, iz https://nl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0entjur_pri_Celju#/media/File:Karte_Sentjur_si.png.

Slika 2: Brata Ipavec, pridobljeno 20. 3. 2018, iz <http://welcomemap.si/place/ipavec-house-museum>.

Slika 3: A. M. Slomšek, pridobljeno 21. 3. 2018, iz <http://svetniki.org/blazeni-anton-martin-slomsek-skof/>.

Slika 4: Notni zapis Predica, pridobljeno 21. 3. 2018, iz <https://www.locutio.si/leskovar/Predica-mladinski-zbor.pdf>.

Slika 8: Naslovnica slikanice: Učilnica pod orehi, pridobljeno 25. 3. 2018, iz <http://knjigarna.slomsek.net/image.ashx?id=133273>.